

Цели поколения от рода Брануен бяха израсли в Мочурището – ферма, през чиито поляни реката Еръуш се сучеше бавно между елшовите дървета и определяше границата между графствата Дарбишър и Нотингамшър. Върху отдалечения на две мили хълм стърчеше черква, а къщите на провинциалното градче лазеха усърдно към нея по склоновете. Вдигнеш ли някой Брануен глава от къра, черковната кула на Илкистън бе единственото, което виждаше в празното небе. Та и когато пак погледнеш плоската земя, усещаше как нещо бди отдалеч отгоре му.

Характерно за Брануенови бе изражението на нетърпеливо очакване на нещо неизвестно. Но и на готовност да посрещнат предстоящото с увереността на предварително известни законни приемници. Бяха бодри, русокоси, бавно приказващи люде, които се изразяваха без превземки, но и без да бързат, та и в най-резките атмосферни колебания човек можеше да проследи в погледите им преход от смях към гняв – от искрящ смях до приковаващ те със синеок поглед гняв.

И както живееха върху плодородната почва, на собствена земя, в близост до разрастващо се градче, Брануенови отдавна не помнеха какво значи недоимък. Но и богати не бяха станали: непрестанно се раждаха нови деца и бащинията продължаваше да се дели. На фермата, известна като „Мочурището“, обаче си имаха предостатъчно от всичко.

Тъй че Брануенови се раждаха и умираха, без да познаят нуждата, и усилената им работа се дължеше по-скоро на излишък от енергия, отколкото от парични нужди. Не че бяха прахосници. Цепеха и последното пени и по инстинкт не изхвърляха обелките от ябълките, а ги оставяха за дохранване на стоката. И небето, и земята около тях бъкаха от изобилие и не даваха признаци да престанат. Усещаха бликналите напролет сокове и познаваха неспирната вълна, която ежегодно хвърля семената да покълнат, а после се оттегля, за да даде път на младото. Познаваха и общуването между небето и земята, поетото от гърдите и утробите слънце, всмукания през деня дъжд и донасяната от есенния вятър голота, що разбулва нямащите вече нужда да се крият птичи гнезда. Тъй вървеше животът им със своите установени взаимоотношения. Долавяха пулса и тялото на пръстта – рохка и податлива след оран, теглеца похотливо надолу нозете, разкрила браздите си за зърното, а след жътвата – проснала се твърда и безчувствена. Младите посеви полюляваха свила и коприненият им блясък полазваше по крайниците на радващите им се мъже. Хванеха ли виметата на кравите, оттам по пръстите им потичаше мляко и пулс. И пулсът на кравешкото виме се сливаше с онзи на мъжките длани. Яхваха конете си и усещаха живота между коленете си или впрягаха конете в каруците и с дизгини в ръце налагаха волята си върху конския устрем.

Наесен яребиците се вдигаха, птичите ята прелитаха като пръски над угарта, врани се мяркаха по сивото прогизнало небе и се носеха с грачене към зимата. Мъжете присядаха около домашните огнища, а жените шетаха самоуверено около тях; но крайниците и телата на мъжете си оставаха обременени от ежедневието, от говедата, земята, растителността и небето, та мъжете седяха с вяли мисли и кръвта им се движеше едва-едва заради натрупаната през деня умора.

При жените бе другояче. И те се чувстваха сънливи от кръвната близост с теленца сукалчета, с щъкащи ята кокошки и с гъсета, що пърхат в дланта, докато тъпчеш храна в гърленцата им. Но женските погледи бяха отправени отвъд разгорещените, слепи отношения на живота на фермата към външния свят, за който бяха чували. Долавяха, че устните и умът на света говорят нещо, че изказват някакви мисли, долавяха далечните звуци и се напъваха да ги разберат.

На мъжете им стигаше това, че земята се надига и им отваря браздата си, че вятърът вее, за да изсуши мокрите жита и да накара младите житни стебла да се люлеят бодро насам-натам; стигаше им това, че са помогнали на кравата да се освободи, че са прогонили плъховете изпод хамбара или с рязка чупка в

китката са прекършили гръбнака на някой заек. Толкова топлина, зараждане, болка и смърт познаваха в своята кръв, земя, небе, звяр и зелена растителност, толкова много отдаваха и получаваха в общуването си с тях, че животът им бе пълноценен и презареден, сетивата им – задоволени докрай, лицата им вечно извърнати към топлината на кръвта, втренчени в слънцето, тъй замаяни от вглеждане в източника на нов живот, че нямаха сили да се озърнат.

Но освен тази, жената копнееше и за друга форма на живот, несвързана с кръвна близост. Нейната къща гледаше навън от фермата, към сградите и полята, към пътя и селото с черквата и господарското имение, че и към по-далечния свят. Изправяше се, че да види онзи далечен свят с градове и правителства и всеобхватна човешка дейност, онази сякаш омагьосана земя, където тайните се разбулват, а желанията се сбъдват. Гледаше навън, натам, където мъжете се движат като господари и творци, обърнали гръб на пулсиращата топлина на създанието; но отиваше и по-далеч, да открие онуй, що е отвъд, да разшири своите възможности, обхват и свобода; в същото време мъжете от рода Брануен си оставаха обърнати с лице към кипящия живот на създанието, който се вливаше неразреден във вените им.

Загледана, както се следва, от лицевата част на къщата към човешката дейност по света като цяло, докато мъжът ѝ оглежда изотзад небето, реколтата, животните и земята, жената се напъваше да съзре какво точно е постигнал човекът в стремежа си към познание, наостряше уши да чуе как той описва завоеванието си, а най-съкровено то си желание възлагаше на смътно дочуващата се битка, водена на ръба на неизвестното. Защото и тя искаше да знае и да е част от воюващата армия.

Тук, на местна почва, в Косетхей, за еталон ѝ служи викарият, владеещ онзи, другия, вълшебния език и притежаващ онази, другата, по-изискана осанка – постижения, които жената отчита, но и знае, че никога няма да притежава. Викарият се движи из светове отвъд онзи, в които съществуват мъжете от рода ѝ. Тя много добре познава тия мъже: бодри бавни, целокупни мъже; достатъчно сръчни, но простовати; привързани към земята, но лишени от отвореност и широк замах. Докато викарият – мургав, съсухрен и по-дребен от мъжа ѝ – притежава бърза мисъл и пространно битие, в сравнение с които дори крайно общителният Брануен изглежда скучен и провинциален. Тя своя мъж си го знае. Но в природата на викария има нещо, което е отвъд познанията ѝ. Каквато власт упражнява Брануен над говедата, същата власт има и викарият върху съпруга ѝ. И кое е това, което издига викария над простолюдие то така, както издига мъжа над животното? Нея точно то я интересува. Тя копнее тъкмо по това възвишено състояние – ако не за себе си, то поне за децата. Кое е онуй, що прави мъжа силен дори когато е дребен и слаботелесен; онуй, що позволява на дребния и слаботелесен мъж да надвие дори бика? Че не са парите – не са, нито пък властта или общественото положение. Че то каква сила има викарият в сравнение с Том Брануен? Никаква. Но я ги остави голи на един пуст остров и веднага ще забележиш кой командва: викарият. Понеже душата му господства над другия. Но защо? Защо? Явно всичко е въпрос на знания. Викарият не е нито богат, нито кой знае колко мъжествен, но въпреки всичко минава за друг, по-висш. Гледала е как се раждат децата му и как щъкат като дребосъчета около майка си. И си е давала сметка как още от рождение се различават отчетливо от нейните. Кое е белязало нейните деца да са по-низши от другите? Откъде накъде децата на един свещеник ще имат безспорно предимство пред нейните; кое ги прави доминиращи от самото начало? Че не са парите – не са, нито пък е класовият произход. Явно работата опира до образованието и личния опит.

Та тъкмо туй образование, тази висша форма на съществуване желаше да даде майката на собствените си деца, та и те да доминират докрай живота на тази земя. Понеже децата ѝ – поне онези, които лежах на сърцето ѝ – притежаваха необходимите качества, които да ги изравнят с живите, жизнените хора в страната, вместо да ги оставят сред безбройните безименни труженици. Защо пък да

останат безименни и цял живот потискани, защо да страдат от липсата на свобода на придвижване? И как да се научат да влязат в този по-фин, по-ярък кръг на живота?

Въображението ѝ се разпалваше, когато съпругата на местния земевладелец в Шели Хол се появи в черквата на Косетхей с дечицата си – момиченцата в чаровни пелеринки от боброва кожа и сладки шапчици, а тя самата като зимна роза, изискана и нежна. Тъй нежна, с такъв изискан характер, тъй бляскава; но кое бе онова, което госпожа Харди чувства, а самата тя, госпожа Брануен – не може? Кое в природата на госпожа Харди я отличава от простите жени в Косетхей и защо е непостижимо то за тях? Нямаше жена в Косетхей, която да не говори с възторг за госпожа Харди, за съпруга ѝ, децата, гостите, роклите, слугите и домакинството ѝ. Господарката на имението бе олицетворение на мечтата на живота им; животът ѝ бе епосът, който ги вдъхновява. Благодарение на нея живееха с въображение, а благодарение на клюките за мъжа ѝ – пияницата, за скандалния ѝ брат, за приятеля ѝ лорд Уилям Бентли – член на парламента от този район – гледаха свой собствен вариант на „Одисеята“: и Пенелопа с Одисей им беше право пред очите, и Цирцея със свинете и с безкрайната ѝ мрежа.

Та може да се каже, че жените от селото бяха късметливи. Оглеждаха се в господарката на имението и всяка поотделно изживяваше събдяващия се живот на госпожа Харди. А жената на Брануен от Мочурището се стремеше да надмине себе си и да постигне и по-изискания бит на по-фината дама, и разширеното битие, което тя разкриваше така както пътешественик разрива съдържано далечните земи, съществуващи в съзнанието му. Но откъде накъде пък по знанията за далечни земи ще правят живота на човек нещо повече, по-фино и по-различно? И откъде накъде човек ще е нещо повече от животните и говедата, които му служат? Та те са едно и също!

Мъжките роли в „Одисеята“ се изпълняваха от хора като викария и лорд Уилям – снажни, нетърпеливи мъже, със странни движения, мъже, владеещи по-далечните области и живеещи на по-широка нога. А колко хубаво би било да опознаеш туй докосване на великолепните мъже, притежаващи силата на мисълта и разбирането! Селските жени можеше и да си падат повече по Том Брануен и да се чувстват по-свободно в присъствието му, но ако животът им бе лишен от викария и лорд Уилям, туй щеше да откъсне главния им филиз и да ги остави тромави, без въодушевление и склонни към омраза. А имаха ли пред себе си чудото на отвъдното, щяха да се оправят, каквото и да ги сполетеше. Та госпожа Харди, викарият и лорд Уилям – всички те се движеха из чудодейния отвъден свят, а движенията им се наблюдаваха от всички в Косетхей.